

Slavni volilci

volilnih okrajev: Gornje-Radgonskega, Ljutomer-
skega; Ormoškega, Sv. Lenartskega, Ptujkega;
Šmarijskega, Rogaškega.

Dne 2. junija nastopite volitvišče, kder si izberete državnega poslanca, čegar največa dolžnost bode moški braniti in zagovarjati pravice slovenskega naroda; odbijati krivice, katere nam delajo nasprotniki; odpravljati stare krivde, katere tlačijo Slovence; potegati se za boljše gospodarske razmere. —

Prestolni govor od meseca oktobra 1879 je slovesno obečal, ka bode vlada jednako skrb imela za duševne in gmotne koristi vseh narodov v cesarjevini; ka Avstrija bodi branik za pravice svojih narodov in dežel, stalno torišče prava in prave svobode. Jegova prevzvišenost gosp. ministerski predsednik rekel je dne 15. februvarja 1882 v zboru: „Avstrija je zjedinišče za vse narodnosti, katere jednako opravičene živijo pod avstrijskim žezlom, zjedinišče, kder morejo tudi uživati svoje pravice“. Državni osnovni zakon od dne 21. decembra 1867 pravi v členu XIX: „Vsi narodi v državi so jednako opravičeni in vsak narod ima neurazljivo pravo na varovanje in gojitev svoje narodnosti in jezika. Ravnopravnost vseh deželnih jezikov v šoli, uredu in javnem življenji priznava se od države“. Svitli cesar račil je povedati v sklepnem govoru državnega zbora dne 22. aprila 1885. „Ka z jednako očinsko ljubeznijo obrača svojo cesarsko skrb na blagost domovine in na blagostanje svojih narodov“.

K tem po zakonu jednako opravičenim narodom v obširnem kolotači avstrijske cesarjevine prištevajo se tudi Slovenci — živoči na južnem Štajerskem, na južnem Koroškem, na Kranjskem, v Primorji (in na Prekmurskem, sicer pod ogrskoj krono, pa itak pod istim vladarjem); po takem ido jim tudi jednake pravice, zagotovljene v postavi, kakor drugim avstrijskim narodom, saj tudi razmerno jednako državljanska bremena nosijo, to je po jednakej meri prirojene dače plačujo in dajejo jednako ali še razmerno več število hrabrih vojakov. Ali ka bi Slovenci imeli jednake pravice z drugimi avstrijskimi narodi, to se dosle še ni godilo klubiei navedenim zagotovilom, za to bode pravih slovenskih državnih poslancev sveta dolžnost visoko e. kr. vlado, katero so Slovenci šest let odločno podpirali, po vsej moči na to nagibati, da političnih, narodnih in gmotnih blaginj ne bode več kratila Slovincem, kateri so uže mnogokrat prosili in zahtevali po svojih zastopnikih izvršitev danih zakonov, pa do dnešnjega dne z malim in neznatnim vspehom. Štajerski Slovenci še skoro nič ne čutijo blagoslova novih ustavnih postav, starim krivicam še ni konca, nego vedno se dalje vršijo v šoli, uredu in javnem življenji. Državni zbor je sklenol za vse Slovensko v gimnazijah slovenske vzporednice, to je za slovenske učence oddelke s slovenskim poučnim jezikom v spodnjih razredih; na učiteljskih poučevanje v naščini, pa dotično ministerstvo ničesar ni storilo, vse ide po starem kopitu, in k vsem drugim nepostavnostim privaylje se še nemško šolsko društvo z nemškim poučnim jezikom med čisto slovensko ljudstvo, kar se sevsema križa z državnimi osnovnimi zakoni, nasprotuje detovodnim in ukoslovnim pravilom, žali zdravi razum in mrzko v oči bije pravičnost, kar vse meri ne na omiko in pametni ter naravni razvitek našega naroda, nego jedino na to, da bi nas ponemčili, ter potem z nami svojevoljno, kot s svojimi podvrženci gospodovali, česar nijeden Slovenec zdrave pameti in poštenega srea ne more in ne sme odobravati, nego na vse kriplje in po vseh postavnih pomočkih temu se upirati in braniti. Takisto treba je brezobzirno pobijati ošabni nemškutarski nazor, kateri na to ide, ka bi samo nekateri narodi v državi bili odbrani in jednako opravičeni, drugi pa ponižani in skoro brezpravni, to je, ko bi nekateri narodi imeli več, drugi pa manjše pravice; dokler razmerno jednako plačujemo z drugimi narodi, mora se tudi nam priznati v postavi zagotovljena enakopravnost.

Trkali smo pri vladi, naj se ustanovi oddelek e. kr. namestništva, kateri bi uradoval za Slovence slovenski, pa odnikod primernege zveka; e. kr. deželno šolsko svetovalstvo, v katero je sedanja vlada imenovala same Neslovince, nikakor ne odgovarja pravičnim zahtevam slovenskega naroda v šolskih stvareh, ker oskrbeva Slovence z nemškimi deželnimi in nemškutarskimi okrajnimi nadzorniki, slovenske vloge rešuje nemški, pošilja nam nemške ravnatelje in profesorje, slovenske pa rivlje na Nemško, nemči po viših razredih osnovne šole, na učiteljski v Mariboru in na gimnaziji v Ptuju ne vošči nam niti izprašanega učitelja za slovensko jezikovno stroko. Deželni zbor in odbor v Gradci ne postopata z nami Slovenci prijazno, in v tem odboru ni njenega Slovenca, akoprem je nas Slovencev 467.000 a Nemcev 785.000, dasi Slovenci dajajo 10.000 in Nemci 12.500 vojaških novincev, čerayno Slovenci prinašajo znatne zneske k olepšavi mesta Gradca

in plačujejo za razne nemške zavode, pravice pa nam se nikakšne v Gradci ne priznavajo. Kaj si hočemo v toliko nepovoljnih okolištinah druga, nego na to delati po deželni in državnih poslanceh, da se nam Slovencem pripozna popolna pravičnost, kateri je za porok državna osnovna postava; ako pa ni v Gradci in pri vladi za nas pravice, zahtevali bomo zjedinenje vseh Slovencev v jedno upravno celoto — Slovensko.

Glede na navedene prikazni in podatke dolžnost je slovenskega državnega poslanca za to se truditi in skrbeti, da se naše šolske, političke in gospodarske razmere uredijo na naslednji način:

Osnovne ali ljudske šole morajo biti na Slovenskem slovenske, kakor so na Hrvatskem hrvatske, na Nemškem nemške, na Madjarskem madjarske; ako pa je učenec dovoljno izurjen v propisanih predmetih, na željo roditeljev more se v posebnih urah v viših razredih učiti drugi deželni jezik z narodnim poučnim jezikom, vendar nikdar na kvar postavno obveznih predmetov. Za nemščino oziroma laščino, odločene so po pravem srednje šole, namreč gimnaziji in realke, katere je treba tako urediti, da bode vsak učenec, dovršivši gimnazij ali realko na Slovenskem, popolnem zmožen slovensčine in nemščine, kar mu jako zlekša bodoče pozvanje glede na potrebnost jezikovnega znanja. — Vsi učitelji, profesorji in ravnatelji na Slovenskem dolžni so znati v besedi in pismu pravilno slovenski. Kdor pri nas in med nami ni jedrno zmožen našega lepega jezika, naj ne je od naših krvavih žuljev vsakdanjega kruha! Srečen pot!

Učiteljišče v Mariboru bodi za slovenski Štajer slovensko, a nemščina v njem kot obvezni predmet; vsaj je državni zbor uže v aprilu 1880. leta sklenol, da bode v tem zavodu poučni jezik slovenski, na kolikor pripuščajo pomožna učila. Lani meseca marca bilo je visoko c. kr. ministerstvo za nauk in bogočastje v državnem zboru spet na to opozorjeno, pa dosle zastoj.

Za slovenske pravnike naj se osnuje na graškem vseučilišču, katero je ustanovnik Karol, dne 1. januarja 1885 odločil tudi za pokrajine raznih narodov in jezikov, stolice, da se bode ondi slovenski razlagal: občni državljanski zakonik; pravdni in nepravdni postopnik; kazenski zakonik, kazenski postopnik; trgovinsko in menjiško pravo, za kar je svitli cesar s previsnjim sklepom od dne 29. julija 1870 bil ministru Hohenwartu ukazal postaviti v državni proračun 3600 fl., pa liberalna večina državnega zbora jih ni dovolila. Kako bi naj uradniki slovenski uradovali, ako se niso učili? — Sicer razkladali so se uže od 1850—1853 pravniški predmeti v slovenskem jeziku, pa nepovoljne političke razmere temu so postrigle nadaljevanje.

Deželno šolsko svetovalstvo v Gradci dosle prek in prek nemško in nam Slovencem navpik nasprotno naj se preinači, ali kar še bolje želimo, preseli za Slovence na spodnje Štajersko kot oddelek tako, da bode Slovencem pravično. Šolski nadzorniki Slovencem protivni naj se odstranijo; isto zgodi se z načelniki okrajnih šolskih svetov našemu napredku sovražnimi, a nemškutarstvu prijaznimi. —

Vsi uradniki na Slovenskem kruh trošeči morajo znati slovenski v besedi in pismu, in z vsemi slovenskimi občinami uradovati slovenski, saj nam je minister Taaffe dne 4. februarja lani obečal, nijednega uradnika ne več namestiti na Slovenskem, kateri ne zna popolnem našega jezika.

Spodnje Štajersko, ker Gradec je Slovencem mačoha, naj dobi poseben oddelek namestniški na štajerskem Slovenskem, ali kar še iskrenejše želimo, naj se združijo vsi Slovenci v jedno upravno celoto — Slovensko.

Slovenski državni poslanci na ležejše pridobljenje svojih pravičnih zahtev naj se tesnejše združijo s slovenskimi poslanci dalmatinskimi.

Treba je delati na to, da se postava dovoljujoča družini in skrajnim ubožcem ženiti se tako spremeni, ka bode takih ljudi ženitev umno omejena.

V gospodarstvenem obziru naj bi itak država nekaj storila, da se uredi deroča Drava na slovenskem Štajerji, kakor se urejuje na Koroškem, ali Mura na nemškem Štajerji; da se uresniči železnica, katera bode tekla od Radgone nad Ljutomer v Ormož; da se cena soli znatno zniža. Mitninsko zvezo s pruskoj nemškoj državo odbijamo, in truditi bode se treba, da se visoka mitnina ali dača naloži na vnanja vina, posebno madjarska, vsaj inace Spodnji Štajer prepade s svojimi vinskimi pridelki. Dače naj se na polji ne terjajo pred dovršeno mlatijo in po vinskih goricah ne pred dokončanim branjem. Kmetске dome je treba tako urediti, da se ne bodo smeji prodajati, posestva zdržema ležeča ne kosati, niti preveč zadolževati ali zbog nekoliko dolžnih goldinarjev prodajati. Veliki kapitali naj se bolje obdačijo in borzni davek naj se uvede.

Občinskim predstojnikom naj se odvzeme preobilno mnogopisje, in dopisi od vseh uradov naj se jim pošiljajo v slovenskej besedi.

Teh toček izvršitev hočem zagovarjati po svojej zmožnosti in sposobnosti, in še drugih, katere mi naznanijo častiti volilci ustno ali pismeno. Vse za blagost in srečo vseh Slovencev, na korist lepe naše domovine slovenske!

Priporoča se Vašej prijaznosti in naklonjenosti

Božidar Rajč,

župnik in deželni poslanec.